

Absztraktok

Dombrovski Áron: A lehetségesvilág-fikcionalizmus új elmélete

Tanulmányom célja az, hogy a lehetségesvilág-metafizika területén fellelhető álláspontok terét – amely magában foglalja többek között a lehetségesvilág-fikcionalizmus erős és gyenge változatait – kibővítssem az erős artefaktalista lehetségesvilág-fikcionalizmussal. A lehetségesvilág-fikcionalizmus imént említett két „klasszikus” elmélete azt tűzte ki célul, hogy a lehetségesvilág-beszédmódot amellet tartsa meg, hogy a nem kívánatos ontológiai terhet ledobja magáról. Azt gondolom, minden ilyen jellegű vállalkozás kudarcra van ítélve, ezért az általam javasolt álláspont egy újabb realista elgondolás. Szemben azonban a David Lewis-féle genuin realizmussal, amely konkrét entitásoknak gondolja a lehetséges világokat, valamint az ersatzrealizmussal, amely platonikus tárgyakként írja le őket, az általam képviselt álláspont szerint a lehetséges világok ember alkotta absztrakt létezők, azaz absztrakt artefaktumok.

Gájer László: Lord Acton morális állásfoglalása a pápai hatalomról

Lord John Acton katolikus történész, angol whig párti politikus volt. Elvi állásfoglalást tett a XIX. századi katolikus egyháztörténelmet jelentősen meghatározó kérdés, a pápai tévedhetetlenség dogmája ellen. A hittételt az I. Vatikáni Zsinaton (1869-70) hirdette ki IX. Piusz pápa. Acton a katolikus liberálisok köréhez tartozott, akik teológiai, illetve politikai alapon is bírálták az új dogmát, attól tartva, hogy a pápai hatalom túlzott megerősödése a lelkiismereti szabadság gyengüléséhez vezet majd a katolikusok között. A csoport vezéralakja, Ignaz von Döllinger, Lord Acton tanára, történelemszemléletének meghatározója és személyes jó barátja a zsinat után elhagyta a Katolikus Egyházat. Lord Acton aggodalmai nagyrészt aránytalanak bizonyultak. Érvei egy teológiai tanítás ellen alapvetően politikaiak – a whig történelemértelmezés alapelvei által meghatározottak – voltak, így nem érintették az egyházi tanítás lényegét. Írásaiból azonban kirajzolódik a katolicizmus és a politikai liberalizmus találkozásának erős XIX. századi igénye.

Gyöngyösi Megyer: Adorno normatív etikájának rekonstrukciós lehetőségei

A tanulmány Adorno normatív etikájának három kurrens értelmezésével vitatkozik. Ezek közül kettő könyvként (Jay M. Bernstein: *Adorno. Disenchantment and Ethics*;

Fabian Freyenhagen: *Adorno's Practical Philosophy. Living Less Wrongly*), egy pedig tanulmányként jelent meg (Itay Snir: „The 'new categorical imperative' and Adorno's moral philosophy”). A kérdés rövid recepciótörténeti áttekintése után egy olyan problémát mutatok be, mely minden Adorno-értelmezés számára megkerülhetetlen nehézséget jelent. Ez a probléma a következő: úgy tűnik, Adorno filozófiája morális követeléseket támaszt az ágenssel szemben úgy, hogy az ágens képtelen e követeléseknek eleget tenni. Ez viszont összeegyeztethetetlen azzal az elvvel, miszerint a morális kötelesség az annak való megfelelés lehetőségét feltételezi. A tanulmányban előbb bemutatom, hogy a három szerző milyen módon igyekszik ezt a problémát megkerülni, majd amellet érvelek, hogy értelmezésük nem tekinthető sikeresnek.

Hendrik Nikoletta: A közösségi életben való részvétel Epiktétosz filozófiájában

A tanulmány célja egy új értelmezés bemutatása arra vonatkozólag, hogy Epiktétosz milyen fokozatokon keresztül képzelte el a közösségbe való kilépést attól a pillanattól kezdve, hogy a tanítvány befejezte nála az iskolai képzést. Első lépésben amellet érvelek, hogy Epiktétosz két közösségfogalmat használ, a partikuláris városállam és a mindenség államának fogalmát. Előbbit a második, utóbbit a harmadik epiktétoszi toposzhoz rendelem. Második lépésben azt vizsgálom, hogy a közösségben való részvétel miként értelmezhető. Az első lehetőség szerint kötelező, hogy közvetlen környezetünkben az életszerepeinknek megfelelően járjunk el a második toposz szintjén. A másik vizsgált lehetőség a politikai szerepvállalás kérdése, amellyel kapcsolatban arra az eredményre jutok, hogy Epiktétosz szerint lehetséges, de nem preferálandó hivatás. A harmadik lehetőség, hogy az előrehaladott ember az egész emberi nemért kezd tevékenykedni, amelyet Epiktétosz bizonyos kritériumok mellett kívánatosnak tart.

Kis-Jakab Dóra: Vallás, radikalizálódás és identitás – Michael Walzer és John Rawls

Mi a gyökere a vallási fundamentalizmus megerősödésének a nyugati liberális demokráciákban és ezek az államok mit kezdhetnek a területükön tapasztalható vallási radikalizálódás jelenségével? Meddig kell tolerálniuk a liberális és demokratikus értékrenddel szembemenő elemeket és meddig mehetnek el saját életmódjuk védelme érdekében otthon és külföldön, anélkül, hogy a másként gondolkozók elnyomásának és a kulturális imperializmusnak a csapdájába esnének? Dolgozatomban ezekre a kérdésekre

keresem a választ John Rawls liberális és Michael Walzer komunitárius elméletének tükrében.

László Laura: „A szavak föld alatti járataiban” – A térbeli forma vitája

Írásom Joseph Frank 1945-ös *Spatial Form in Modern Literature* című, Magyarországon még feldolgozatlan esszéjét veszi górcső alá, amely a térbeliség kategóriáját úttörő módon kezeli kulcsfogalomként az irodalmi megértés vonatkozásában. Mínhogy Lessing óta az irodalmat klasszikusan az „időbeli művészetek” köréhez sorolják, Frank esszéje heves és sok évtizedes kritikát váltott ki, melyek többsége radikálisan utasítja el a „térbeli forma” elméletét. Frank eredeti esszéje és annak néhány bírálata révén rámutatok, hogy a vita olykor sematikus és a téridő-dichotómiára szűkül. Mivel nézetem szerint a *spatial form* irodalmi bevezethetőségét sokáig éppen e leegyszerűsítések gátolták, kísérletet teszek arra, hogy Frank forrásainak (Lessing, Worringer) újraértelmezésével rávilágítsak a dichotómiák eredetére, remélve, hogy mindezzel érthetőbbé válnak a többnyire képzőművészetben tárgyalt tér irodalmi lehetőségei.

Merényi M. Miklós: Barbárság, egyenlőtlenség, elidegenedés? Kiútkeresés Claude Lefort és Pierre Clastres politikai gondolkodásában

A XX. századi francia politikai filozófia egyik megújítójának tartott Claude Lefort-t és a hivatása „kopernikuszi fordulatát” sürgető politikai antropológust, Pierre Clastres-t barátságukon túl az kötötte össze, hogy vizsgálódásaik az egyes társadalmi formákra jellemző, sajátos politikai tapasztalatokra irányították a figyelmet. Úgy látták, a politikai gondolkodás szabadsága nem függetleníthető az emberi lét intézményesülő, társadalmi együttélésben kidolgozásra kerülő történetiségétől. Nyomon követve kiútkeresésüket a hatalom absztrakt, intézményi analíziseként felfogott politikától az eredendően szimbolikus természetű politikum kérdéséig jutunk. Míg Clastres vad törzseiben az osztatlan-ság vágya az, ami az erőszak centrifugális logikáján keresztül érvényre jut, Lefort a modern társadalomban megnyíló újfajta érzékenységet, tapasztalati- és létmódot kapcsolja az azt megalapozó történeti feltételekhez.

Rembeczki Eszter: A test szerepe a descartes-i önmegragadásban

A gondolkodó én saját maga megismerését a szellemi területen belül hajtja végre, a testi diszpozíciókat tudatosan eltávolítva magától. A testből és lélekből álló komplex ember esetében azonban ez az önmegértés nem korlátozódik pusztán a szellemi tényező feltárására. Tanulmányom fő kérdése: hogyan fogható fel a descartes-i intellektuális én számára saját teste, e test közvetítése révén pedig a külvilág jelenléte. A test olyan idegenséggént jelenik meg, amelynek alapvető működéseire és bizonyos mozgásaira az elme nem képes hatást gyakorolni. Önálló cselekvésein túl olyan felületet is képez az elme és a külvilág között, amely megszűri és torzítja a kívülről érkező hatásokat, s hasonlóképp változtatva jeleníti meg a külvilág felé a lélek megéléseit és reakcióit is. A test, miközben a lélek egyetértésétől függetlenül végzi tevékenységeit, befolyásolja a lélek hangulatait, s az összetett ember személyiségét.

Tóth Olivér István: Megjegyzések a tudatosság fogalmának vizsgálatához Spinoza *Etikájában*

A cikkben bemutatom, hogy milyen nehézségekkel szembesülünk, amikor a tudatosság fogalmát kívánjuk elemezni Spinoza etikájában: egyfelől a kortárs fogalmainkat nem alkalmazhatjuk minden további nélkül a kora újkori szövegre, másrészt a kora újkori szöveg megértése a fogalmak megértésétől függ. Kísérletet teszek arra, hogy a *conscius/conscientia* fogalompár előfordulásainak elemzése segítségével választ találjak arra a kérdésre, hogy van-e Spinozának egységes tudatosságfogalma. Az elemzés egy olyan rendszerezést tesz lehetővé, amely révén a tudatossággal kapcsolatos két kijelentéscsoport rajzolódik ki eltérő rendszertani és teoretikus szereppel: ezek egyike az érzékeléshez kapcsolódik, míg a másik az értelemhez. Ez választ adhat azon kutatók ellenvetéseire, akik szkeptikusak azzal kapcsolatban, hogy lehetséges-e a tudatosság egységes fogalmának jelenlétét Spinoza szövegeiben kimutatni, és a tudatosság egységes spinozai fogalma felé mutathat.